

Προτάσεις με αφορμή το Σχέδιο Νόμου

«Εκσυγχρονισμός και Αναμόρφωση θεσμικού πλαισίου Ιδιωτικών Κλινικών, σύσταση Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας, σύσταση Εθνικού Ινστιτούτου Νεοπλασιών και λοιπές διατάξεις»

ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΨΥΧΟΔΡΑΣΤΙΚΕΣ ΟΥΣΙΕΣ¹

Αθήνα, 22. 2. 2019

Με αφορμή την συζήτηση στη Διαρκή Επιτροπή Κοινωνικών Υποθέσεων της Βουλής, στην οποία κληθήκαμε για να σχολιάσουμε το προτεινόμενο σχέδιο Νόμου, παραθέτουμε μια σειρά προτάσεων που θεωρούμε ότι θα βελτιώσουν την εν λόγω νομοθετική πρωτοβουλία.

Σχόλιο 1:

Έχουμε εκφράσει κατ' επανάληψη αίτημα στον Υπουργό Υγείας, κ. Ξανθό, για θεσμοθετημένη και συστηματική συμμετοχή των οργανώσεων στο σχεδιασμό της εθνικής πολιτικής για τα ναρκωτικά, μέσω της συμμετοχής της Πλατφόρμας μας στην Εθνική Επιτροπή Σχεδιασμού και Συντονισμού για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών. Το παρόν σχέδιο Νόμου είναι μια καλή ευκαιρία να υπάρξει μια τροποποίηση στο άρθρο 50 του Ν. 4139/2013 και να προβλεφθεί η συμμετοχή εκπροσώπου της Πλατφόρμας των οργανώσεων για τις Ψυχοδραστικές Ουσίες. Θυμίζουμε ότι τα μέλη της Επιτροπής δεν αποζημιώνονται με κανέναν τρόπο για τις υπηρεσίες τους, επομένως αυτή η αλλαγή θα συνεισφέρει στον εμπλουτισμό των εργασιών χωρίς να επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό.

Ως προς το Άρθρο 91 του σχεδίου Νόμου που εξετάζουμε σήμερα και αφορά τη λειτουργία των χώρων εποπτευόμενης χρήσης (ΧΕΧ). Καλωσορίζουμε την πρωτοβουλία του Υπουργείου Υγείας να προχωρήσει σε θεσμοθέτηση του συγκεκριμένου μέτρου μείωσης της βλάβης, που από το 2014 ήταν σε εκκρεμότητα μετά το κλείσιμο – λόγω ελλειπών νομοθετικού πλαισίου- του πρώτου εποπτευόμενου χώρου χρήσης 'Οδυσσέας' που λειτούργησε από τον ΟΚΑΝΑ με επιτυχία για 10 μήνες. Με σκοπό τη βελτίωση της συγκεκριμένης διάταξης, τη μέγιστη αποτελεσματικότητα της συγκεκριμένης παρέμβασης και την απρόσκοπτη επίτευξη των θεμελιωδών της στόχων- τη μείωση δηλαδή των αρνητικών συνεπειών που συνδέονται με τη χρήση ουσιών και την προαγωγή της υγείας των χρηστών ψυχοδραστικών ουσιών, αλλά και τη μείωση της βλάβης για τις γειτονίες και την ευρύτερη κοινότητα – προτείνουμε τα παρακάτω:

Α) Στην παράγραφο 3 αναφέρεται, ως προϋπόθεση χρήσης των χώρων, η εγγραφή εκ μέρους των χρηστών σε Μητρώο Καταγραφής των Ληπτών Υπηρεσιών. Στην αιτιολογική έκθεση γίνεται ειδική αναφορά στο μητρώο αλλά δεν αναφέρεται ποιος είναι ο σκοπός που εξυπηρετεί. Αυτή η προϋπόθεση μπορεί να αποτελέσει βασικό εμπόδιο προσέλευσης των χρηστών στους χώρους, δεδομένου ότι ένας μεγάλος πληθυσμός των χρηστών – η πλειοψηφία των ανθρώπων για τους οποίους είναι χρήσιμοι οι χώροι εποπτευόμενης χρήσης- δεν διαθέτουν νομιμοποιητικά έγγραφα ή έγγραφα ταυτοποίησης. Σε περίπτωση που αυτά ζητούνται για την καταγραφή, λοιπόν, ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού-

¹ Την Πλατφόρμας αποτελούν οι παρακάτω οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών (με αλφαβητική σειρά): ΔΙΚΤΥΟ ΟΜΟΤΙΜΩΝ ΧΡΗΣΤΩΝ ΨΥΧΟΔΡΑΣΤΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ, ΔΙΟΓΕΝΗΣ – ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ, ΘΕΤΙΚΗ ΦΩΝΗ – ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΟΡΟΘΕΤΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ, ΚΕΝΤΡΟ ΖΩΗΣ, ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ – ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΣΘΕΝΩΝ ΗΠΑΤΟΣ, PRAKSIS, STEPS.

στόχου θα αποκλειστεί αυτομάτως. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να διασφαλίζεται η προστασία των προσωπικών δεδομένων των ληπτών των υπηρεσιών από τη διαβίβασή τους σε τρίτα πρόσωπα και να υπάρχει ευθυγράμμιση με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας των Προσωπικών Δεδομένων. Επίσης η καταγραφή στο μητρώο περιγράφεται ως προϋπόθεση για να μη θεωρηθεί αξιόποινη πράξη η κατοχή και χρήση μέσα στους εποπτευόμενους χώρους. Αυτομάτως, λοιπόν, όσοι δεν καταγράφονται ή εξέρχονται του χώρου θα θεωρούνται παραβάτες του Νόμου 4139/2013 περί ναρκωτικών. Αυτό το σημείο, χρειάζεται **επανεξέταση** καθώς ο φόβος της εμπλοκής με τις αστυνομικές αρχές και της ενδεχόμενης δίωξης θα λειτουργήσει επίσης αποτρεπτικά για τη χρήση της υπηρεσίας.

Σε κάθε περίπτωση απαραίτητη είναι συνεργασία μεταξύ αστυνομικών και δημοτικών αρχών λοιπών φορέων, ώστε να μην έχουμε το φαινόμενο **έξω από τους χώρους αυτούς να συλλαμβάνονται οι χρήστες εφόσον έξω από τους ΧΕΧ θα συνεχίσει να θεωρείται άδικη πράξη (ποινικό αδίκημα).**

Β) Ένα άλλο σημείο είναι η συνεργασία του Υπουργείου με την τοπική αυτοδιοίκηση και τις οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών που έχουν σχετική εμπειρία στο χώρο των ψυχοδραστικών ουσιών.

Οι δήμοι και οι περιφέρειες θα πρέπει να εμπλακούν στην λειτουργία των χώρων σε συνεργασία με το Υπουργείο και να προστεθεί νέο σημείο του άρθρου 22 για τους ΧΕΧ. Αυτό θα βοηθήσει τη λειτουργία χώρων σε περισσότερες περιοχές και θα δώσει επιπλέον μια ώθηση στην ανάληψη πρωτοβουλιών από την τοπική αυτοδιοίκηση για ένα θέμα που το ζουν καθημερινά και που οι πολίτες τους καταλογίζουν ευθύνες.

Γ) Προτείνουμε η λειτουργία των ΧΕΧ να μην περιορίζεται μόνο στους εγκεκριμένους από το Υπουργείο φορείς, αλλά να περιλαμβάνει και νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που προκύπτει από το καταστατικό τους συνάφεια με υπηρεσίες πρόληψης και μείωσης της βλάβης και τα οποία φυσικά θα πληρούν τα κριτήρια και τους όρους λειτουργίας που θα οριστούν στην Υπουργική απόφαση.

Σχόλιο 2:

Στο Νόμο 4139/2013 δεν υπάρχει σαφής αναφορά των παρεμβάσεων μείωσης της βλάβης, με αποτέλεσμα πολλές φορές οι συνεργάτες που εφαρμόζουν τέτοιου είδους παρεμβάσεις στο δρόμο να μην εργάζονται σε ασφαλές νομικό πλαίσιο με ό,τι συνεπάγεται αυτό. Καθώς για τους ΧΕΧ αναφέρεται ρητά στο παρόν σχέδιο Νόμου ότι «...αποτελούν χώρο παροχής υπηρεσιών για την ασφαλέστερη χρήση ναρκωτικών ουσιών και τη μείωση της βλάβης και των αρνητικών επιπτώσεων που συνδέονται» είναι σημαντικό να εξηγηθεί η μείωση βλάβης. Προτείνουμε επομένως μια τροποποίηση του άρθρου 60 του Ν. 4139/2013 ως εξής: «Οι εγκεκριμένοι οργανισμοί ή φορείς για την υλοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης καταρτίζουν προγράμματα για την πρόληψη της διάδοσης, της χρήσης των ναρκωτικών και τη μείωση της βλάβης που συνδέεται με τη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών, στο πλαίσιο του εθνικού σχεδίου δράσης και τα υποβάλλουν για έγκριση στον Υπουργό Υγείας.»

Σχόλιο 3:

Επίσης, ενώ το νομοσχέδιο με σαφήνεια ορίζει τους ΧΕΧ ως πρακτική μείωσης της βλάβης και το πόσο ωφέλιμοι είναι για την δημόσια υγεία και το κοινωνικό σύνολο, υπενθυμίζουμε πως καμία τέτοια πρακτική δεν θα είναι πραγματιστική και αποτελεσματική, αν δεν στελεχωθεί και από άτομα που προέρχονται από την κοινότητα, δηλαδή τους άμεσα θιγόμενους (ενεργοί

χρήστες ψυχοδραστικών ουσιών, άτομα που προέρχονται ή/και βρίσκονται σε θεραπευτικά προγράμματα υποκατάστασης και απεξάρτησης). Η εμπλοκή ανθρώπων της κοινότητας έχει αποδειχθεί ωφέλιμη τόσο όσον αφορά στους ίδιους - καθώς συνεισφέρει στην ενδυνάμωσή τους και στην άρση του κοινωνικού αποκλεισμού - όσο και στη δημιουργία υπηρεσιών φιλικών και αποδεκτών προς τους εξυπηρετούμενους -καθώς φαίνεται πως είναι ευκολότερο να εγκαθιδρυθεί σχέση εμπιστοσύνης δημιουργώντας μια γέφυρα ανάμεσα στους ωφελούμενους και το επιστημονικό προσωπικό. Υπάρχουν άνθρωποι από την κοινότητα με βιωματικό υπόβαθρο, θεωρητική συγκρότηση, κατάλληλα αναλυτικά εργαλεία και πάνω από όλα εμπειρία στην εργασία στο πεδίο. Δεν υπάρχουν καταλληλότεροι άνθρωποι για τέτοιου είδους δομές - κάτι που παραδείγματα πολλών Ευρωπαϊκών χωρών αποδεικνύουν - όσο οι «ομότιμοι» (peers)”.

Σχόλιο 4:

Η καθιέρωση σαφούς νομικού πλαισίου αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση για την αποτελεσματική και απρόσκοπτη υλοποίηση των χώρων εποπτευόμενης χρήσης. Η ανάγκη αυτή προκύπτει πρωτίστως από το γεγονός πως η χώρα μας, ως συμβαλλόμενο μέρος στις τρεις Διεθνείς Συμβάσεις για τα Ναρκωτικά, έχει την υποχρέωση να λάβει τα αναγκαία νομοθετικά και διοικητικά μέτρα για να περιορίσει τη χρήση και κατοχή ψυχοδραστικών ουσιών αποκλειστικά για ιατρικούς και επιστημονικούς σκοπούς. Καθώς, πρωταρχικός σκοπός των Συμβάσεων είναι η υγεία και ευημερία της ανθρωπότητας, αυτές δεν συνιστούν κώλυμα για την υλοποίηση των χώρων εποπτευόμενης χρήσης, εφόσον η παρέμβαση στοχεύει στη μείωση των αρνητικών συνεπειών που συνδέονται με την προβληματική χρήση ψυχοδραστικών ουσιών. Το Διεθνές Συμβούλιο Ελέγχου των Ναρκωτικών (International Narcotics Control Board/INCB) θεωρεί πλέον αυτούς τους χώρους μια αποδεκτή πρακτική στη βάση συγκεκριμένων προϋποθέσεων και τονίζει ότι «ο απώτερος στόχος τέτοιων μέτρων είναι η μείωση των επιβλαβών συνεπειών της κατάχρησης ναρκωτικών χωρίς αυτά να παραβλέπουν ή να ενθαρρύνουν τη διακίνηση ναρκωτικών. Αναλόγως, οποιαδήποτε αντίστοιχη δομή πρέπει να παρέχει, ή να παραπέμπει τους ασθενείς σε μέτρα θεραπείας, αποκατάστασης και κοινωνικής επανένταξης».

Σχόλιο 5:

Προσθέτουμε ακόμα μερικά σημεία απαραίτητα – κατά τη γνώμη μας - για την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης και την ολιστική κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού-στόχου. Τα ευεργετικά αποτελέσματα των χώρων εποπτευόμενης χρήσης μπορούν να επιτευχθούν στο μέγιστο βαθμό μόνο αν ο πληθυσμός-στόχος έχει επαρκή και άμεση πρόσβαση στην υπηρεσία. Οι υπηρεσίες, πρέπει να είναι *διαθέσιμες, προσβάσιμες, αποδεκτές και ποιοτικές*². Παράγοντες που πρέπει απαραίτητα να ληφθούν υπόψη κατά το σχεδιασμό της συγκεκριμένης παρέμβασης και θα εξασφαλίσουν την αποτελεσματικότητά της καλύπτοντας τις πραγματικές ανάγκες των ανθρώπων που κάνουν χρήση ψυχοδραστικών ουσιών αποτελούν:

- **επαρκής γεωγραφική κάλυψη και εγγύτητα σε χώρους που γίνεται χρήση ψυχοδραστικών** (στοιχεία από έρευνες δείχνουν ότι οι άνθρωποι δεν θα διανύσουν απόσταση που ξεπερνά τα δυο χιλιόμετρα από το σημείο που βρίσκονται/προμηθεύονται την ουσία για να προσεγγίσουν μια υπηρεσία μείωσης της βλάβης). Ως εκ τούτου, είναι

² <https://rm.coe.int/drug-policyandhumanrights-in-europe-eng/1680790e3d>

ζωτικής σημασίας να διασφαλιστεί πως η θέση του χώρου ανταποκρίνεται στην ανάγκη τόσο της περιοχής όσο και των χρηστών.

- **διευρυμένο ωράριο προσαρμοσμένο στις ανάγκες των εξυπηρετούμενων**
- **την υιοθέτηση μέτρων ασφαλέστερης χρήσης ανάλογα με τους διαφορετικούς τρόπους χρήσης της κάθε ουσίας.** Η ουσία και ο τρόπος χρήσης ποικίλλει από τη μία περιοχή στην άλλη και αυτό πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όσον αφορά στις υπηρεσίες που προσφέρονται στο εκάστοτε πλαίσιο. Ο εξοπλισμός που παρέχεται πρέπει να ταιριάζει στο τοπικό σκηνικό, λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως ο τύπος της ουσίας, ο τρόπος χρήσης και προετοιμασίας της³.
- **στοχευμένες υπηρεσίες** ανάλογα με το φύλο (ειδικές υπηρεσίες για γυναίκες), την ηλικία και την εθνικότητα (διερμηνεία, διαπολιτισμική διαμεσολάβηση)
- **ολιστική φροντίδα:** δυνατότητα άμεσης πρόσβασης σε ένα ολοκληρωμένο πακέτο παρεμβάσεων Μείωσης της Βλάβης ⁴ και σε επιστημονικά τεκμηριωμένες υπηρεσίες θεραπείας της εξάρτησης
- **εξασφάλιση ενός μακροπρόθεσμου και βιώσιμου πλάνου υλοποίησης**
- **εμπλοκή της τοπικής κοινωνίας και της κοινότητας των χρηστών ψυχοδραστικών ουσιών**
- **διασφάλιση του δικαιώματος στο απόρρητο**
- **εξειδικευμένο προσωπικό που θα σέβεται και θα προωθεί τις βασικές αρχές μείωσης της βλάβης⁵, ακολουθώντας μια ισορροπημένη προσέγγιση με επίκεντρο τις ανάγκες του ατόμου. Είναι απαραίτητο στο προσωπικό να συμπεριλαμβάνονται άνθρωποι από την κοινότητα των χρηστών ψυχοδραστικών ουσιών**
- **υιοθέτηση τεχνογνωσίας αναφορικά με τις καλές πρακτικές^{6,7,8,9} που εφαρμόζουν χώρες του εξωτερικού**
- **χρήση της εμπειρίας που προέκυψε κατά τη λειτουργία του εποπτευόμενου σταθμού «ΟΔΥΣΣΕΑΣ»**

Ευελπιστούμε πως τα σημεία που αναφέρουμε θα ληφθούν υπόψη και πως σύντομα οι άνθρωποι που κάνουν χρήση ψυχοδραστικών ουσιών θα έχουν δυνατότητα άμεσης πρόσβασης στις παροχές που προσφέρει η συγκεκριμένη παρέμβαση· μια παρέμβαση, η οποία σώζει ζωές.

Πλατφόρμα Οργανώσεων για τις Ψυχοδραστικές Ουσίες

³ http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/2734/POD_Drug%20consumption%20rooms.pdf

⁴ <http://www.who.int/hiv/pub/guidelines/keypopulations-2016/en/>

⁵ <https://harmreduction.org/about-us/principles-of-harm-reduction/>

⁶ <https://idhdp.com/media/399959/drug-consumption-in-europe-final-2014-1.pdf>

⁷ http://www.emcdda.europa.eu/topics/pods/drug-consumption-rooms_en

⁸ https://www.drugsandalcohol.ie/17898/1/IDPC-Briefing-Paper_Drug-consumption-rooms.pdf

⁹ http://www.akzept.org/pdf/aktuel_pdf/DKR07af1Eng.pdf